

* * *

TECLE VETRALI, *Dialog a tożsamość franciszkańska*, Warszawa-Rzym 2001, 189 s. (Jeden jest Pan, t. 1), ISBN 83-905319-2-5.

Na polskiej mapie ośrodków studiów dokumentacji i formacji ekumenicznej jedno z pierwszych miejsc zajmuje Franciszkańskie Centrum dla Europy Wschodniej i Azji Północnej, mające swą siedzibę w Warszawie przy ul. Modzelewskiego 98a. W 1994 roku zainicjowało ono ekumeniczną serię wydawniczą *Ire per Mundum*. W jej ramach ukazały się dotychczas trzy tytuły, pod któ-

rymi zamieszczono nie tylko materiały z sympozjów organizowanych przez to Centrum, ale także dokumenty ekumeniczne, którymi inspirowane jest życie Kościoła oraz wszelkie pragnienie i praktyczne inicjatywy mające na celu pojednanie chrześcijan: *Ewangelizacja – ekumenizm – charyzmat franciszkański*, Warszawa 1994; *Franciszkanizm w spotkaniach z duchowością Kościołów Wschodnich*, Warszawa 1966; *Głoszenie Ewangelii w Europie Środkowo-wschodniej*, Warszawa 1999.

W tym roku Franciszkańskie Centrum rozpoczęło wydawanie nowej serii pt. *Jeden jest Pan*. Jej pierwszy tom *Dialog a tożsamość franciszkańska* zdaje się zapowiadać ekumeniczną serię równie interesującą jak *Ire per Mundum*. Autorem publikacji jest o. prof. Tecele Vertali OFM, wybitny włoski ekumenista, jeden z założycieli Instytutu Studiów Ekumenicznych św. Bernarda w Wenecji, wykładowca Pisma Świętego w tymże Instytucie, przewodniczący zespołu redakcyjnego kwartalnika *Studi Ecumenici*. Słowo wstępne do wydania polskiego napisał o. Salezy Brzuszek OFM. Informuje w nim, iż mocą ustaleń Kapituły generalnej Zakonu z 1997 roku powołano przy Kurii Zakonu zespół zakonników pod nazwą „Służba na rzecz dialogu” („Servitium pro Dialogo” – dalej skrót SD), złożony z trzech komisji: Komisji Dialogu Ekumenicznego, Komisji Dialogu Międzyreligijnego i Komisji Dialogu z Kulturami. Motywacje, kompetencje, zadania, funkcjonowanie i struktury tych trzech Komisji określa wypracowany w 1998 roku statut *Ewangelizować w dialogu*. Książka Vetraliego publikuje ten dokument (s. 165-188). Vetrali był bowiem jednym ze współtwórców tego dokumentu. Dla pełniejszego zrozumienia treści statutu *Ewangelizować w dialogu* poprzedzają go przekłady kilku artykułów Vetraliego.

Książka została opublikowana głównie z myślą o Prowincjach Konferencji Zachodniosłowiańskiej Zakonu Braci Mniejszych (OFM), ale z pewnością znajdzie zainteresowanie nie tylko u franciszkanów, ale u każdego komu bliski jest rozwój ruchu ekumenicznego w Kościele, a zwłaszcza u prowadzących dialog na rzecz jedności chrześcijan przez poznanie i zbliżenie na polu życia duchowego. Publikowany tom jest z jednej strony świadectwem i najnowszą historią zaangażowania się Braci Mniejszych w dialog ekumeniczny, a z drugiej – prezentuje teologiczne i prawne sformułowania tegoż dialogu, co dokonało się niejako w drodze, tj. w czasie rozmów prowadzonych przez przedstawicieli Zgromadzenia z hierarchami, mnichami i mniszkami Kościołów Wschodnich. Prof. Vetrali był uczestnikiem tych wydarzeń, sta też publikowane teksty są najczęściej pisany „na gorąco” relacjami z tychże spotkań. Teksty są wyraźnym świadectwem odejścia Zakonu od dawnej metody i języka konfrontacji na rzecz dialogu.

Autorski wstęp zatytułowany *Dialog a kwestia tożsamości* podaje kilka wprowadzających informacji na temat dialogu ekumenicznego i jego uwarunkowań kościelnych. Autor jest zdania, że mówienie o dialogu wydaje się dziś modne w związku z pewnym kryzysem posłuszeństwa i autorytetu. Dialog też często uważa się za rodzaj strategii lub za niezbędny i nieuchronny etap na drodze do zamierzonego celu. W tym zakresie o. Vetrali widzi też w dialogu drogę

do osiągnięcia ludzkiej i chrześcijańskiej dojrzałości, która niejako automatycznie staje się ewangelizacyjnym świadectwem. Autor przypomina, że doświadczenia pracy ewangelizacyjnej w krajach byłego bloku komunistycznego wystawiły na próbę umiejętności ewangelizatorów w zakresie prowadzenia dialogu. „By zachować postawę dialogu, każda wspólnota chrześcijańska, a szczególnie każdy zakon czy instytut zakonny, musi wzrastać w dojrzałości chrześcijańskiej, która jest owocem ustawicznego kształtowania świadomości. Ze swej strony franciszkanie, odkrywając na nowo zjawisko dialogu, zbliżają się do ewangelicznego doświadczenia św. Franciszka. W istocie dla każdego franciszkanina dialog jest owocem wierności swoim chrześcijańskim i franciszkańskim pierwocinom” (s. 13 n.). Są nimi według autora: wierność Ewangelii, wierność franciszkańskiemu duchowi ubóstwa, umiejętności i braterstwa, wierność drodze przebytej przez Kościół katolicki, na której to drodze kamieniami milowymi są zwłaszcza soborowe dekrety *Unitatis redintegratio*, *Nostra aetate*, *Dignitatis humanae* oraz dokumenty posoborowe: *Orientalis Lumen*, *Tertio Millennio Adveniente*. Nie bez znaczenia są dla niego również dokumenty dialogów doktrynalnych, wśród których wymienia: *Dokument z Balamand*. Autor jest przekonany, że dialog nie jest doktryną, ale jest owocem przebytej drogi, doświadczeń. Prawdziwy, rzeczywisty dialog będący otwarciem się na innych musi wypływać z wewnętrznych doświadczeń jednostki i wspólnoty. W odkryciu dialogu dostrzega Vetralli nie tylko możliwość wprowadzenia nowego stylu ewangelizacji, ale także możliwość nowego przeżycia doświadczenia franciszkańskiego. „Ponowne odkrycie dialogu jest podstawowym elementem ponownego odkrywania franciszkańskiej tożsamości” (s. 12).

Jak już wspomniano, tekst zasadniczy *Ewangelizować w dialogu* poprzedzają artykuły Vetralliego, które można uważać za swego rodzaju komentarz do owego tekstu. Jest ich dziewięć. Pierwszy, na przykładzie konkretnych wydarzeń historycznych, zwłaszcza ekumenicznych spotkań, przedstawia Braci Mniejszych jako odkrywających w procesie dialogu odnowione oblicze swojego zakonu (s. 19-31). Drugi (s. 33-56) mówi o zaangażowaniu się zakonu Braci Mniejszych w dzieło ewangelizacji Rosji. Rozdziały III (s. 57-67) i IV (s. 69-89) są kronikami spotkań „synów św. Franciszka” z „synami św. Sergiusza” (monaster w Zagorsku) i innymi monasterami Patriarchatu Moskiewskiego, jakie miały miejsce w 1993 i 1994 roku. Rozdział V (s. 91-106) opisuje wizytę przełożonych monasterów prawosławnych w sanktuariach i klasztorach franciszkańskich we Włoszech oraz u grobów Apostołów w Rzymie. Rozdział VI (s. 107-117) jest relacją spotkania delegacji franciszkanów z patriarchą ekumenicznym Bartłomiejem I. Rozdział VII (s. 119-135) opisuje ekumeniczne spotkanie z patriarchą Belgradu Pavlem, a rozdział VIII (s. 137-145) z patriarchą Teoktystem z Rumunii. Rozdział ostatni (s. 147-162) mówi o franciszkańskich doświadczeniach ekumenicznych, którymi dzielono się na sesji Komisji Ekumenicznej Zakonu w Damaszku w roku 2000, i gdzie postanowiono opracować podręcznik wychowania ekumenicznego w duchu św. Franciszka.

Można przypuszczać, że tłumaczona na język polski książka o. Vetralliego cieszyć się będzie wielkim zainteresowaniem czytelników z kręgów ekumenicznych i tych wszystkich, którym bliska jest problematyka relacji Wschód – Zachód. Na takie zainteresowanie pozycja ta z pewnością zasługuje i godna jest polecenia. Relacyjny styl sprawił, że ta objętościowo nie za obszerna książka prezentuje wiele faktów historycznych, a przede wszystkim pozwala wsłuchać się w ekumeniczne bicie jednego serca Kościoła rzymskokatolickiego i Zakonu Braci Mniejszych.

Ks. Piotr Jaskóła (Opole)

* * *